

ПРОБЛЕМА ТА ПІДХОДИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Павленко І. Г.

Бібліографічний опис: Павленко І. Г. ПРОБЛЕМА ТА ПІДХОДИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ // Якість освіти в умовах змін: наукові пошуки, педагогічна практика та предметні методики : збірник матеріалів І Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Кам'янець-Подільський, 2026. С. 66-69.
Видавець: ГО «Педагогічна платформа “Якість освіти”»
Оригінальні сторінки у збірнику: 66-69

УДК: 378.011.3-051

Павленко Ірина Григорівна,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки,

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Полтава, Україна

Актуальність проблеми. Сьогодні умови нашої життєдіяльності висувають нові вимоги до вчителя. Зараз вчитель повинен бути не тільки спеціалістом, але й досвідченим дипломатом, вихователем, авторитетним суддею, турботливим слухачем, терплячою людиною – словом, він повинен бути толерантною особою. В умовах сучасної України толерантність є обов'язковою якістю професіоналізму вчителя, але далеко не кожний вчитель може стати толерантним.

Мета тез – розглянути та обґрунтувати основні сучасні підходи до формування педагогічної толерантності майбутніх учителів.

Основний виклад матеріалу. Для того, щоб формування якостей толерантності у майбутніх вчителів було більш ефективним, потрібно враховувати три найважливіших підходи. Це особистісний підхід, діяльнісний підхід та аксіологічний підхід.

Особистісний підхід означає орієнтацію при конструюванні та здійсненні педагогічного процесу на особистість, як ціль, суб'єкт, результат та головний критерій його ефективності. Він потребує визнання унікальності особистості, її інтелектуальної та моральної свободи, права на повагу. Цей підхід спирається на природний процес саморозвитку задатків та творчого потенціалу особистості, створення для цього відповідних умов.

Особистісний підхід потребує, щоб педагог:

постійно вивчав та добре знав індивідуальні особливості темпераменту, риси характеру, погляди та смаки студентів;

умів діагностувати та знав реальний рівень сформованості таких важливих особистісних якостей, як образ мислення, мотиви, установки, напрямок особистості, відношення до життя, праці, ціннісні орієнтації, життєві плани молоді;

постійно залучав кожного студента до посильної для нього діяльності, яка постійно ускладнюється. Ця діяльність забезпечить прогресивний розвиток особистості;

своєчасно виявляв та усував причини, які можуть зашкодити досягненню мети, а якщо ці причини не вдалося вчасно виявити та усунути – оперативно змінював тактику в залежності від нових умов та обставин;

максимально спирався на активність особистості;

розвивав самостійність, ініціативу, самодіяльність, не стільки керував, скільки вміло організовував та спрямовував діяльність, яка веде до успіху.

Комплексне здійснення цих умов усуває спрощеність вікового та індивідуального підходів, потребує від викладача врахувати не поверховий, а глибинний розвиток процесів, спиратися на закономірності причинно-наслідкових відношень.

При особистісному підході врахування вікових та індивідуальних особливостей набуває нової спрямованості. Діагностуються потенційні можливості, найближчі перспективи.

Максимально сприятливі можливості для формування якостей толерантності це вік, коли молодь знаходиться на першому курсі. Тому що, чим молодший вік, тим безпосередніше сприйняття, тим більше студент вірить своєму педагогу. В цьому віці легше врахувати позитивні звички, привчати до праці, дисципліни, поведінки у суспільстві.

Діяльнісний підхід достатньо розроблений в педагогічній літературі, він сприяє переводу людини в позицію суб'єкта пізнання, праці та спілкування. Це, у свою чергу, потребує реалізації полісуб'єктного підходу, який витікає з того, що сутність людини значно багатше, різносторонніше та складніше ніж її діяльність. Цей підхід заснований на вірі у позитивний потенціал людини, в її необмежені творчі можливості постійного розвитку та самовдосконалення. Важливим при цьому є те, що активність особистості, її потреби у самовдосконаленні розглядаються неізолювано. Вони розвиваються тільки в умовах взаємовідношення з іншими людьми. Полісуб'єктний підхід в єдності з особистісним та діяльнісним складають сутність методології гуманістичної педагогіки.

Аксіологічний підхід – є таким собі «мостом» між теорією та практикою. Цей підхід дозволяє, з одного боку, вивчати явища з точки зору закладених у них можливостей задоволення потреб людей, а з іншого боку – вирішувати завдання, проблеми гуманізації суспільства. Зміст аксіологічного підходу розкривається через систему аксіологічних принципів:

рівноправ'я філософських поглядів у рамках єдиної гуманістичної системи цінностей при збереженні різноманіття їх культурних й етичних особливостей;

екзистенціональна рівність людей, соціокультурний прагматизм замість демагогічних дискусій про основні цінності, діалог та взаєморозуміння замість месіанства та індиферентності;

рівнозначність традицій та мистецтва, визнання необхідності вивчення та використання вчення минулого та можливості духовного відкриття у теперішньому та минулому, взаємно збагаченого діалогу між традиціоналістами та новаторами.

Аксіологічний підхід є складовою частиною гуманістичної педагогіки, тому що людина розглядається у ній як вища цінність суспільства та самоціль суспільного розвитку.

Практичне значення. Соціально-педагогічні цінності відображають характер та зміст тих цінностей, які функціонують у різноманітних соціальних системах, які проявляються у суспільному визнанні. Це сукупність ідей, уяв, норм, правил, традицій, які регламентують діяльність суспільства у сфері соціального виховання. Групові педагогічні цінності можна представити у вигляді ідей, концепцій, норм, регулюючих та направляючих педагогічну діяльність в рамках визначених освітньо-виховних інститутів.

Особистісно-педагогічні цінності виступають як соціально психологічна освіта, в якій відображаються цілі, мотиви, ідеали, установки та інші характеристики направленості особистості, яка складає у своїй сукупності систему її ціннісних орієнтацій. «Я», як система цінностей орієнтації, складає не тільки когнітивні, але й емоціонально-волеві компоненти, які відіграють роль її внутрішнього орієнтира. В ньому асимільовані як соціально педагогічні, так й професійно-групові цінності, які слугують існуванню індивідуально-особистісної системи загальнопедагогічних та соціально-педагогічних цінностей [1, с. 467].

Висновки. Таким чином, особистісний підхід потребує: необхідності врахування вікових та індивідуальних особливостей студентів; признання унікальності особистості, її інтелектуальної та моральної свободи, права на повагу; опори освіти на природний процес саморозвитку задатків та творчого потенціалу особистості. Діяльнісний підхід потребує: переведу індивіда у позицію суб'єкта пізнання, праці та спілкування; залучення суб'єкта у різноманітні види діяльності. Аксіологічний підхід потребує: розглядання людини, як вищої цінності суспільства та самоціль суспільного розвитку; розглядати педагогічне явище крізь призму цінностей.

Ці підходи, їх основні ідеї є умовами формування педагогічної толерантності у майбутніх учителів.

Список використаних джерел

Павленко І. Г. Особливості формування толерантності сучасних здобувачів вищої освіти. Грааль науки : міжнар. наук. журнал. Вінниця : ГО «Європейська наукова платформа»; НУ «Інститут науково-технічної інтеграції та співпраці». 2024. № 42. С. 463 – 468. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.02.08.2024.069>